

Reykjavík, 2. desember 2020.

Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um fiskeldi, nr. 71/2008 (vannýttur lífmassi í fiskeldi), þingskjal 294, mál 265, 151. löggjafarþing.

Hábrún hf., sem hefur staðið fyrir fiskeldi í sjókvíum á Ísafjarðadjúp í hartnær 20 ár, sendir atvinnuveganefnd Alþingis neðangreint erindi, sem skoða má sem umsögn félagsins um ofangreint frumvarp. Skilafrestur umsagna er til 2. desember nk. samkvæmt vef Alþingis.

Erindi þetta lítur þó í raun ekki nema að takmörkuðu leyti að efni frumvarpsins heldur að ósk um það að atvinnuveganefnd leggi fram við aðra umræðu tillögu um breytingu á í b-lið (II) 24. gr. laga nr. 71/2008 um fiskeldi.

Eins og flestum, ef ekki öllum nefndarmönnum atvinnuveganefndar, á eða ætti að vera kunnug, hefur Hábrún hf. allt frá sumrinu 2019 gert athugasemdir við það hvernig Alþingi stóð að breytingu b-liðar (II) 24. gr. nr. 71/2008 um fiskeldi, milli annarar og þriðju umræðu um frumvarp það sem varð að lögum nr. 101/2019, sem Alþingi samþykkti 20. júní 2019.

Þegar ferill frumvarps þess, sem varð að lögum nr. 101/2019, er skoðaður á vef Alþings kemur í ljós að sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra mælti þann 5. mars 2019 fyrir frumvarpi til laga um breytingu á ýmsum lagaákvæðum sem tengjst fiskeldi (áhættumat erfðablöndunar, úthlutunar eldissvæða, stjórnvaldssektir o.fl), sbr. þingskjal 1060. 647. mál á 149. löggjafarþingi.

Atvinnuveganefnd fékk frumvarpið til meðferðar og leitað umsagna um það hjá fjölda aðila.

Með ákvæðum til bráðabirgða í 23. gr. frumvarpsins var ætlunin að taka á því, þegar ný lög tækju gildi, hver yrðu örlög umsókna um rekstrarleyfi til fiskeldis sem Matvælastofnun hefði til meðferðar og leyfa sem í gildi væru.

Samkvæmt a-lið (I) í 23. gr. áttu allar umsóknir um rekstrarleyfi á hafsvæðum sem ekki höfðu verið burðarþolsmetin og voru til meðferðar hjá Matvælastofnun við gildistöku laganna að falla niður. Útgefin rekstrarleyfi á hafsvæðum sem ekki höfðu verið metin til burðarþols áttu hins vegar að halda sér.

Í b-lið (ii) í 23. gr. var það áréttað, í samræmi við ákvæði til bráðabirgða I, að umsóknir um rekstrarleyfi á hafsvæðum sem hefðu verið burðarþolsmetin héldu gildi sínum. Af þessu leiddi að svæðum þessum átti ekki að úthluta á grundvelli opinberrar auglýsingar. Matvælastofnun átti að afgreiða umsóknir eftir þeirri röð sem þær höfðu borist stofnuninni.

Í meðförum Alþingis voru gerðar ýmsar breytingar á frumvarpi ráðherra að tilhlutan meirihluta atvinnuveganefndar. Breytingarnar lutu meðal annars að ákvæðum 23. gr. frumvarpsins.

Af nefndaráliti meirihlutans frá 17. maí 2019, þingskjal 1573, má ráða að nokkur umræða hafi orðið í nefndinni um hvernig staðið skyldi að lokun eldra rekstrarleyfakerfis og upptöku nýs.

Við aðra umræðu lagði meirihluti nefndarinnar til breytingu á b-lið (II) 23. gr., sem þá var orðin að 24. gr.

Breytingatillagan, þingskjal 1574-, sem lögð var fram 20. maí 2019, hljóðaði svo varðandi b-lið (II):

Um meðferð umsókna um rekstrarleyfi fyrir sjókvíaeldi á hafsvæðum sem hafa verið metin til burðarþols, sem bærust fyrir gildistöku laga þessara og uppfylla skilyrði 8. gr. laganna eins og þau voru fyrir gildistöku, fer eftir ákvæðum laga þessara fyrir gildistöku hvað snertir meðferð og afgreiðslu umsókna.

Rökin að baki breytingartillögunni voru þau að með henni væri gætt að jafnræði þeirra aðila sem sannanlega hefðu lagt út í kostnað og vinnu vegna fyrirhugaðs fiskeldis.

Annari umræðu um frumvarpið lauk 18. júní 2019. Frumvarpið fór á ný til atvinnuveganefndar, sem tók það til umfjöllunar, og afgreiddi það frá sér á innan við sólarhring með nýju nefndaráliti meirihluta nefndarmanna, og breytingartillögu varðandi 24. gr., sbr. þingskjöl 1918 og 1920.

Breytingartillagan hljóðaði svo.:

Um meðferð og afgreiðslu umsókna um rekstrarleyfi fyrir sjókvíaeldi á hafsvæðum sem hafa verið metin til burðarþols og þar sem málsmeðferð samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum, nr. [106/2000](#), er lokið fyrir gildistöku þessa ákvæðis eða frummatsskýrslu hefur verið skilað fyrir gildistöku þessa ákvæðis til Skipulagsstofnunar skv. 9. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum, fer eftir eldri ákvæðum laganna.

Í nefndaráliti meirihluta atvinnuveganefndar vegna hinnar nýju tillögu er í upphafi tekið fram að nefndin hafi talið nauðsynlegt að fjalla nánar um b-lið (II) 24. gr., þar sem draga þyrfti skýrari línu varðandi það hvaða umsóknir féllu undir gildandi lög og um hvaða umsóknir færu samkvæmt b-lið 24. gr. Breytingartillagan sem meirihlutinn hafði lagt fram við aðra umræðu var jafnframt dregin til baka.

Í hinu nýja nefndaráliti – þingskjali 1918 - eru eftirfrandi rök færð fyrir breytingunni.

Nefndarmenn úr ríkisstjórnarflokkunum telja að auk þeirra breytinga sem lagðar eru til af nefndinni sé rétt að gera þá kröfu að umsækjendur hafi lokið málsmeðferð samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum fyrir gildistöku bráðabirgðaákvæðisins eða lagt fram fullnægjandi frummatsskýrslu til Skipulagsstofnunar fyrir sama tíma. Skipulagsstofnun leggur mat á það hvort framlögð frummatsskýrsla uppfylli skilyrði laga um mat á umhverfisáhrifum, sbr. 9. og 10. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum þegar frummatsskýrsla hefur borist stofnuninni. Telja nefndarmenn úr ríkisstjórnarflokkunum að með þessu sé gætt jafnræðis þeirra aðila sem sannanlega hafa lagt út í kostnað og vinnu vegna fyrirhugaðs fiskeldis.

Eftir því sem næst verður komist fór ekki fram, áður en breytingatillagan var samin, sérstök rannsókn eða athugun af hálfu Alþingis – atvinnuveganefndar - á því hvernig kostnaður og vinna fiskeldisfyrirtækja skiptist milli, annars vegar vinnu við gerð tillagna að matsáætlun og hins vegar frummatsskýrslu. Má því segja að ekki hafi verið um vandaða breytingatillögu að ræða. Kann það að stafa af ónógum tíma og pressu um að ljúka máli fyrir þinglok.

Frumvarpið var samþykkt sem lög 19. júní 2019. Forseti staðfesti lögin 1. júlí 2019. Ráðherra fékk þau hins vegar ekki birt í A-deild stjórnartíðinda fyrr en 17. júlí 2019. Þá voru þau fyrst bindandi fyrir alla. Hvers vegna þessi mikli dráttur varð á birtingu hefur enn ekki verið skýrt með viðhlítandi hætti.

Sú breyting sem atvinnuveganefnd gerði á b-lið (II) 24. gr. við þriðju umræðu gerði það að verkum að Hábrún hf., missti möguleika á að fá leyfi Matvælastofnunar til að auka eldi sitt í Ísafjarðardjúpi um 11.500 tonn, eins og félagi hafði unnið að í liðlega ár þegar lög nr. 101/2019 voru samþykkt.

Hábrún hf. hafði skilað inn til Skipulagsstofnunar lokatillögum að matsáætlun 24. maí 2019. Skipulagsstofnun hafði hins vegar ekki lokið skoðun á henni á þeim fjórum vikum sem stofnun hafði til verksins lögum samkvæmt. Stofnunin gerði heldur ekkert í málinu þegar eftir var leitað í júní 2019 vegna samþykktar á lögum nr. 101/2019. Stofnunin mátti þó vera það ljóst í júní og allt til 17. júlí 2019 að lög nr. 101/2019 höfðu ekki tekið gildi.

Afleiðing breytingar þeirra, sem meirihluti atvinnuveganefndar lagði til varðandi b-lið 24. gr. við þriðju umræðu, án nokkurs samráðs og án rannsóknar eða úttektar á kostnaðarhlutfalli milli vinnu við gerð tillagana að matsáætlun annars vegar og frummatsskýrslu hins vegar, er sú að Hábrún hf. - frumkvöðull í fiskeldi við Djúp - er með öllu útilokað frá því að fá útgefið rekstarleyfi til eldis á 11.500 tonnum á fjórum svæðum í Ísafjarðardjúpi, eins og félagi hafði markvisst unnið að í liðlega ár fyrir lagasetninguna.

Hábrún hf. á engra kosta vól þegar kemur að stækkun eldis á því hafsvæði, þar sem félagið hefur starfað alla tíð, þar sem Ísafjarðardjúp hefur verið „teppalagt“ að mestu af tveimur fiskeldisfyrirtækjum, sem enn hafa enga starfsemi á Djúpinu.

Með mistökum við lagasetningu hefur Hábrún hf., sem er í eigu íslenskra frumkvöðla, í raun verið gert af verðlitlu fiskeldisfyrirtæki, sem ekki getur sótt sér fjármagn til rekstrar og áframhaldandi vaxtar. Við það geta eigendur félagsins ekki unað. Þeir hafa því frá þeim var kunn afstaða Skipulagsstofnunar í byrjun júlí 2019 varið miklum tíma og fjármunum til að vekja athygli þingmanna á að breytingin við þriðju umræðu fól í raun í sér að verið var að fá tveimur fyrirtækjum, sem hvorugt var með eldi í Ísafjarðardjúpi, allsherjar yfirráð á hafsvæðinu. Allir þeir sem rætt hefur verið við þ.á.m. þingmenn stjórnar og stjórnarandstöðu hafa sýnt þessu mikinn skilning en ekki verið tilbúnir til að taka frumkvæðið í þessu mikla hagsmunamáli, enda afar mikilvægt að íslenskri frumkvöðlar í fiskeldi eigi möguleika á að starfa hér á landi áfram.

Með vísan til framangreinds er það eindregin ósk Hábrúnar hf. að atvinnuvegarnefnd beiti sér þegar í stað fyrir því með breytingatillögu við framkomið frumvarpi til laga um breytingu á lögum um fiskeldi, að b-liður (II) 24. gr. laga um nr. 71/2008, eins og honum var breytt með

lögum nr. 101/2019, verði færður til þess horfs sem hann var í samkvæmt breytingartillögu við aðra umræðu, sem illu heilli var dreginn til baka, að því er virðist til að ná sátt í meirihluta atvinnuveganefndar.

Telji atvinnuveganefnd sér ómögulegt af einhverjum ástæðum að breyta núgildandi ákvæði b-liðar (II) 24. gr., sem ekki verður þó komið auga á hverjar kunna að vera, verður nefndin að tryggja rétt frumkvöðla í fiskeldi til þess að geta stækkað og aukið við starfsemi, með því að taka sérstakt tillit til þeirra við úthlutun lífmassa á því svæði sem frumkvöðullinn hefur starfað á. Því verður í það minnsta ekki trúað að Alþingi ætli að færa fáum fjársterkum aðilum þann rétt að geta stundað arðbært fiskeldi í sjó við Ísland. Þá verðu Alþingi ávallt að hafa hugfast að breytingar á rekstarumhverfi fyrirtækja, sem það samþykkir, mega aldrei vera með þeim hætti að aðeins sumum starfandi fyrirtækja sé tryggður réttur eða möguleiki til áframhaldandi starfsemi.

Fulltrúar Hábrúnar óska eftir því að koma á fund nefndarinnar og fara nánar yfir efni umsagnarinnar og málavöxtu.

Virðingarfyllst,

Í stjórn Hábrúnar hf.

Gísli Jón Hjaltason stjórnarformaður
Einar Guðmundsson
Hallgrímur Kjartansson
Hannes Hrafnkelsson